

Summe, ll. *summus* 'el més alt': «Tirant --- anà a la Emperadriu e a la Princesa, e demanà-ls licència, e elles la-y donaren; ab moltes suplicacions que li feren que volgués entendre ab *summa* diligència en la liberació del Imperi grec», *Tirant* (Galba?), probt., Ag. iv, 279, 12; *summo*, Lacav.). *El súmmum*. *Summitat*: «--- Déus està tant bo, / e és tant alt en *summitat*, / que res no ha ab él egalat / --- / no seria raysó / que Déus estés, en *summitat* / --- ab él egalat / ---», Lluïl (*Med. de Pecat* iv, § 4.108, *O. Rim.*, 505); «--- amb-¹⁰ dosos partim d'aquí, e anant per un camí tort, lonc e molt escur, quan fom a la *summitat* del marge d'una pregonna riba, fort prop de l'eixida d'infern jo, tement que ella no defallís --- giré-m detràs, e encontinent ella caigué», BMetge (*Somni* III, *NCl.*, 88.8); «les *sumitats* de les muntanyes fosques», JnEsteve, *LiEleg.* k-5-6; «*sumitat* de mont --- s. comsevulla ---», Busa-N.; moltes cites Ss. xv-xix *DAG. Summament*, *suma*-, Jn. Esteve. Tant l'adj. *summa* (s. *Trinitat*, *Rims* II, 76) com *sum(m)itat*, repetidament en Lluïl. *Súmmula* [Belv.]; ²⁰ *summulista*, *DAG*.

¹ És en *Rims* (II, 75) on rima amb el Pres. 3 d'esser.

SOMADA, 'càrrega d'un animal', derivat de *sòma*, que degué començar per designar la càrrega, i es troba antigament traslladat a la designació de l'animal que la porta, mentre que en el sentit primitiu se li prefereix la variant *sauma* o *salma*; del ll. SAGMA, i aquest, del gr. *σάμμα*, *-ατος*, 'càrrega', 'arreu' i guarniments d'una cavalcadura, 'bast', derivat de *σάπτω* 'jo hasteixo, munto, armo, aparello', 'empeno, rebleixo'. □ ^{1.ª} doc.: *soma*, 892; *somada*, 986; *somer*, 1026; *somera*, S. XII; *salma*, c. 1300.

En la primera documentació no estem segurs si encara designa la càrrega o ja l'animal: «bindo --- in ade-rato precio --- id est kaballos e some balente solidos triginta» (probt. era *balentes*, pl., amb la -s confosa amb la següent), a. 982, en un doc. de 892 del comtat de Bna. (Udina, *El Arch. Cond.* en el S. x, § 8; veg. el facsimil 2 en els *Old Cat. Texts* de Russell-Gebbett, 2.12).

En tot cas, almenys en la documentació rossellonesa dels Ss. XIII i XIV *sòma* (o la seva variant, en fonètica arcaica, *sauma*) designa l'animal, segurament sempre la femella de l'ase, la somera: «tota altra bèstia cavallina o mular --- azen o *sauma* ---» a. 1284 (RLR IV, 376, cf. ací II, 647b34); «*unam saumam brunam et quandam polinum ejusdem saume* --- ut possis arare cum dicta *sauma* ---» a. 1278, i d'altres de *sauma* en els anys 1310, 1318, 1325, 1367, 1390, 1420, i ja en la forma moderna del diftong, «un vedell e una *soma*» a. 1348, «dos bous e una *soma*» 1349, *InuLC*. En les *VidesR* tinc nota d'un cas (crec que n'hi ha algun més), en un afeïgit que féu el ms. B, per a major claredat, al text de Voragine, «cuydans --- que pexim fus de *sauma* ---» 'pensant que pixum emès per somera' (veg. n. 10 i 10a a la p. 54, fº 12v2=13r2 de P; i cf. ací *pixim*, *PIXAR*).

Les dades catalanes aporten útil comprovació a l'ús de *sauma* «ànese» que hom dóna com oc. ant., docu-⁶⁰

mentat per Rayn. v, 159 (no PSW) només amb dues breus cites del S. XIII: «en lait de *sauma* an tenprat / favas ---» Monge de Montaudon, i «ab lait de *sauma* 'l mesclaretz» Daudè de Pradas; i tanmateix confirmat pels derivats *saum*, *saumel*, *saumela*, *saumart*, *saumarda*, *saumeta*, *saumeton*, que aplicats als animals documenta el PSW (VII, 481-4); avui Baix Aran *saumét*, *-èt*, llem. i carcinol *saumet*, *saumel* (TdF); *xagmete* 'somerera' en un doc. bigordà del S. XII (Luchaire, *Recueil Anc. T. Gc.*, p. 12 i gloss.). Per a *saumer* 'biga' aran., tol. (Doujat) etc.; fr. *sommier*, veg. Jud, *ASNSL* cxx, 81-82. Per a una acc. pastoral i moderna de *soma*, veg. Amades, *BDC* XIX, 206, però hi cal millor comprovació en l'aspecte semàntic i en tots.

Altrament en romànic el tipus SAUMA/SAGMA/SALMA apareix pertot amb el sentit grecollatí de 'càrrega'. Ja figura *sagma* en la Vulgata, aquí com a mot neutre, i en Sant Isidor, junt amb la forma vulgar, ja com a femení: «*sagma*, quae corrupte vulgo *salma* dicitur, ab stratu sagorum vocatur, unde et caballus sagmarius, mula sagmaria» (*Etym.* XX, xvi, 5, entre els «instrumenta equorum»): en aquest ll. vg. SAGMARIA, SAGMARIUS, tenim, doncs, ja els ètimons dels mots cat. normals *somera* i *somer*.

Aquests els tenim, en forma semblant, en les altres llengües hereves del vocabulari llatí; it. *salma*, que Dante aplica figuradament a la càrrega corporal que embolca l'esperit humà: «quando 'l Figliol di Dio / carcar si volse della nostra *salma* / ---» (*Paradiso* XXXII, 114); oc. ant. i mod. *sauma* «charge, faix» (segle XII, exs. en el gloss. de les *Anc. Chartes* de Brunel); fr. *somme*; cast. ant. *salma* (S. XIV), després generalment *salma* o ENJALMA (DCEC/DECH); bc. *zama* 'càrrega' i *zamari* corresponent al nostre *somer*, *-era* (Mitzelena, *Fon. Hi. Vca.*, 281); i a aquest correspon el llatínisme bereber *tagmart* 'egua', *agmar* 'cavall pare' (MLWagner, *Restos de Lat. N.-Afr.*, 35), manlleu bereber per als detalls del qual es pot veure Schuchardt (*Rom. Lehnw. im Berb.*, 41), com també per a la hipòtesi que les formes del nom de l'ase en grec modern resultin d'un compromís entre el ll. SAGMARIUS i un mot pròpiament hel·lènic.

Al costat de la forma monoftongada *sòma* en persistí una altra amb diftong, *sauma* i *salma* 'carga', 'càrrega'; que en part pogué ser deguda a evolució retardada de l'au del ll. vulgar (per la coexistència de SAGMA), en part potser ajudada per influències dialectals catalanes (supra), italianes o occitanes: «con fo a Messina, féu cridar lo forment a trenta tarins la *salma*, qui costava a ell més de quaranta tarins, ab les messions; e pogra'l vendre a deu unces la *salma*, si-s volgués» (fets de 1300-10, Muntaner, § 196; Casac. VI, 13.24); «ordonaren --- que d'ací avant tots e sengles patrons de navilis e d'altres fustes que sien de port de 500 *salmes* ensús, hagen --- scrivà jurat» en les *Ordinacions sobre fets marítims*, incorporades al *Consolat de Mar* (S. XIV), ed. Moliné, p. 211; «101 *salmes* de forment» ross. a. 1342 (*InuLC*); «en la villa del Alguer, hon antigament s'és fet e-s fa l'art del corallar, no-s dóna a una barcha --- pus de miça *salma* de for-